

تاریخچه گذرگاه و شیردروازه کابل

در قدیمها پس از اعمار دیوار کابل در قسمت که کوه آسمایی بایش برآمدگی کوه شیر دروازه نزدیک میشود همین قسمت را گذرگاه می گفتند. رتبیل شاهیان یا کابل شاهیان نواده گان کوشانیان و یفتلیان در همین محل برای جلوگیری از هجوم اعراب بداخل کابل دیوار مستحکمی به ارتفاع ۶ متر عرض ۳.۷ متر بنا نموده بودند تا کابل محفوظ باقی بماند در تنگی بین دریا و کوه شیر دروازه درب یا راه عبور و مروری را ساخته بودند تا کسان که از دیگر قسمتهای کابل داخل کابل میشوند اجازه ادخال بیابند. این دروازه با مجسمه و هک چوبی از تصویر شیر مزین شده بود که بعدا بنام گذرگاه شیر دروازه مشهور شد. کوه که در پهلو این دروازه قرار داشت بنام کوه شیر دروازه مشهور شد. در سدههای بعدی، با رواج یابی دین اسلام، در حالیکه مدنیت‌های پیشینه و مذاهب آن‌ها تا اندازه زیادی از میان برداشته شدند، دیوارها نیز به دلیل نبود هیچ نیاز ارزشگذاری مورد لطف و توجهی باقی نماند. پس از ورود اسلام دروازه و مجسمه همه از بین رفت ولی دیوار و گذرگاه بین کوه شیر دروازه و دریا باقی ماند که مردم چهاردهی ازین گذرگاه برای عبور و مرور به کابل استفاده می نمودند. مردم آنطرف دریای کابل یعنی دهمزنگ و سایر نقاط کابل توسط پل موقتی عبور و مرور نموده از راه گذرگاه داخل کابل میشدند. بعدا قسمت که نوآباد دهمزنگ قرار داشت دیوار را سوراخ نموده از راه پل شاه دوشمشیره داخل کابل میشوند. پل شاه دوشمشیره قدیم ترین پل کابل بوده نام کابل از همین پل منشع گرفته است. (شاید گاه پل).

بابر شاه دومین شخص که توجه خاص به کابل داشت. در کابل برای خود احصار اعمار نمود. که برخلاف دیوارها بالای کوه، دیوارها و دروازه‌ها در همواری شهر کابل اعمار نمود. بابر شاه دروازه گذرگاه را از بین برده درین محل سرک راکه گادی رو و فیل رو بود اعمار نمود که این راه به چهاردهی و باغ بابر می رفت. بعدا کامران پسر بابر قلعه‌ها و دیوارها ترمیم نمود ولی گذرگاه بدون دروازه باقی بود. احمدشاه درانی در سنه ۱۷۴۷م. زمانیکه بر تخت سلطنت در قندهار نشست، او نیز توجه به کابل نموده سردار محمدجهانخان پوپلزای سپه سالار و حکمران کابل گردیده بود

موظف به ترمیم دیوارها حصار و دروازه‌های شهر گردید. قسمیکه دیوارهای حصار این شهر تاریخی در حوادث سابقه آسیب دیده بود و نیز برای امور دفاعی این عصر و استعمال سلاح آتشین توپ دیگر مناسب نبوده لازم بود دیواره دفاعی کابل در برابر توپهای سنگین بنا شود.

سپه سالار مذکور به امر احمدشاه بابا در سنه ۱۱۶۶ هـ.ش. احداث یک دیوار بزرگ دیگری را در ادور شهر کابل را فراگیرد، شروع به کار نمود، که آن را در مدت پنج ماه به انجام رسانیدند و طوریکه حافظ نورمحمد نوشته‌اند، یک ضلع دیوار مذکور حد ماشین خانه اندرابی را دربر گرفته تا اخیر گلستان‌سرای و ضلع دیگر حد سلامخانه خاص و بالای زیارت باب‌کیدانی را عبور نموده تا دروازه لاهوری می‌رسد، و قسمت دیگر آن با پیچ و تب بالای چنداول عبور نموده و در حدود ماشین خانه تمام می‌گردید و دروازه‌های ذیل را در برداشت:

#دروازه قندهار در دهمزنگ.

#دروازه سپید در حد سلامخانه خاص.

#دروازه سردار جهانخان در حد باب‌کیدانی.

#دروازه پیت در حد پشت مسجد عید گاه.

#دروازه گذرگاه چهاردهی

سپه سالار دیواری مستحکمی را در جای قدیمی همان دیوار که بین شیر دروازه و کوه آسمایی اعمار نموده درین دیوار دو دروازه گذاشت که یکی از دروازه قندهار بود که طرف دهمزنگ میرفت و دروازه دیگری که بطرف چهاردهی می‌رود بنام گذرگاه چهاردهی نام گذاری نمود.

تیمورشاه درانی در سال ۱۱۸۸ دوباره به ترمیم دیوار و دروازه های کابل پرداخت. تیمور

شاه دو دروازه دیگر را در شهر اضافه نمود. و هم دروازه عبور طرف چهاردهی و دروازه قندهار را خیلی مستحکم ترمیم نمود. بعداً جنگ‌های داخلی و هجوم بیگانگان یکی بعدی دیگری دروازه‌ها و دیوارها از بین رفته فراموش گردید. در زمان حبیب‌اله خان دیوار گذرگاه و شیر درواز تا حدود تخریب گردید. با رویکار آمدن امان‌اله شاه دیوار که بین شیر دروازه و گذرگاه قرار داشت بکلی تخریب گردیده پلان شهر سازی بطرف شمال غرب کابل رویدست گرفته شد. بدین ترتیب به عوض گذرگاه چهاردهی منطقه بنام گذرگاه مسمی گردید که تا اکنون پا برجا است.

موخذ

۱. از کتاب خاطرات مرحوم جنرال عبدالطیف پوپل در مورد دروازه‌های کابل علت نام گذاری کوه شیر دروازه
۲. کتاب دیوارهای کابل نوشته عزیزالدین وکیلی پوپلزایی
۳. کتاب یادداشتها و برداشت‌ها از کابل قدیم صفحه ۱۶ نوشته محمد آصف آهنگ سال ۲۰۰۸ چاپ انتشارات میوندکابل افغانستان
۴. دیوارهای کابل نوشته شاه محمود محمود در وبگاه مرکز مطالعات و تحقیقات تاریخی - جغرافیائی و مردم‌شناسی شاه محمود محمود
۵. قلعه ساخته شده کابل در حال نابودی است. نوشته صفی‌اله امین زاده در وبگاه بی‌بی‌سی فارسی

https://www.bbc.com/persian/afghanistan/2015/03/150315_k05_kabul_balahisar

۶. کتاب بالا حصار نوشته علی احمد کهزاد

۷. افسانه‌های شهر کابل قدیم نوشته عبدالحمید جاوید در وبگاه افغان جرمن آنلاین

<https://www.afghanpedia.com/depot/article/D2/R7L5p5B8tluEjFuQ>

۸. عبدالحی حبیبی دیوارها و حصار کابل

<https://afghanpedia.com/depot/article/D2/IIdCetl0UebaWJzu>